

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
נר מצוה
ג א מיי פ"ג מסלות
משער הלכה ז:

מב:

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) מגילה דף 77 א,
(ב) תוספתא דמאי ריש
פרק 6 ע"ש, ג) בבא
בבא 5, חולין דף 10
משניות פרק ה' משנה
א, (ד) עין תוספות
עבודה זרה לד' ד"ה
דורידא, ותוספות בבא
בבא 5: לו ד"ה אין
לכנה, (ה) שם פ"ג
(ע"ש גמרא, א) (ז) עין
קמ"ז: (ח) עין ב"ב צ"ח,
(ט) עין תוספות לעיל
לה: ד"ה אין מידות,
(ט) עין ב"ב צ"ח, ע"י
לקמן קח ע"ב.

דסמידיא. סולת: **דצפירתא דלא אפתח. עו שלא לדה: עתיק עתיק.**
ישן של שלש שנים: כל דמעלי. לחולי זה קשה לזה המועיל ללג
קשה לעינים או ללחמ מחמולאי שאר האברים: זנגבייא. זינובר"א:
דרבו ביה מי שערי. שמטילין לחמו מי שערוין כגון שער שלנו ועושין
אותו צמדי: **שבר המדי. לפי שאלותן**
הימים אין נהגין לעשות שער אלא
מתמרים וצמדי עושין שער ממנו
שערוין כעין אותן שלנו קרי ליה שער
המדי: דשרו ביה שיערי. (ז) עין
נחמין שערוין שלמים כדי להחמילו
לפי שינים טוב ואינו צא לדי חימוץ
עד שנומץ לחמו שערוין: בתחילה.
כשצמח המקדש קיים היו מצידין
נכסים מהורה וצמות הנכסים היה
טעם צינים ולא היה מתמין כו':

אמלאה החרבה. רשא לקרא יען אמרה לור על
דקרא יען אמרה לור על
ירושלם אמלאה החרבה
עכשיו אמלאה מחמולאי
(מגילה א). **המתמדי.** מיס
צמדיים פטור ממעשר
(רש"י ב"ב צ"ח). כדי
מדתו. ולא יזכר שם
מלא יזכר הכל מודים
שמיידי לעשר שהיה שן
היה טוב ואינו מתמין וסתם מומץ שלהם
מן חמד היה צל: ועבשיו. צבל טעם
היין וממחר להחמין: פבור. מלעשר
שהרי אין כאלו מים שלא מלא אלא
כדי מדהו. ואע"ג דחומיה וטעמא
חמרא קויהא דפירא צלמלא הוא
דעילי צה"ל: ודבי יהודה פוחיב. לאויל
חמר חומתא וטעמא"ל: **הבי קאבר.**
מתמיתא קמיתא לא נחשדו עמי הארץ
מלעשר אה הממד לפי שאינו חשוב
צעיניהם לפיכך הלוקחו ממנו פטור
מן הדמאי: ואי בעית אימא נחשדו.
ורבי יהודה צמתיתא קמיתא טעמיה
משום דפטור אפי' ממעשר ודאי
וצממד דפורלני קאמר שמתין מים
צמרננין והוא מתמין ומרתיח לאחר
ומן כין החוסס והיינו חמד וליה צה
אלא קויהא דפירא והוא דקמני ר'
יהודה מחייב צדוקאק שנותמין
בשמרים מים והוא נמי חמד צההוא
מחייב ר' יהודה אע"ג דלא מלא אלא
כדי מדהו לפי שהיין של שמרים

ליקובי רש"י

אמלאה החרבה. רש"י
דקרא יען אמרה לור על
ירושלם אמלאה החרבה
עכשיו אמלאה מחמולאי
(מגילה א). **המתמדי.** מיס
צמדיים פטור ממעשר
(רש"י ב"ב צ"ח). כדי
מדתו. ולא יזכר שם
מלא יזכר הכל מודים
שמיידי לעשר שהיה שן
היה טוב ואינו מתמין וסתם מומץ שלהם
מן חמד היה צל: ועבשיו. צבל טעם
היין וממחר להחמין: פבור. מלעשר
שהרי אין כאלו מים שלא מלא אלא
כדי מדהו. ואע"ג דחומיה וטעמא
חמרא קויהא דפירא צלמלא הוא
דעילי צה"ל: ודבי יהודה פוחיב. לאויל
חמר חומתא וטעמא"ל: **הבי קאבר.**
מתמיתא קמיתא לא נחשדו עמי הארץ
מלעשר אה הממד לפי שאינו חשוב
צעיניהם לפיכך הלוקחו ממנו פטור
מן הדמאי: ואי בעית אימא נחשדו.
ורבי יהודה צמתיתא קמיתא טעמיה
משום דפטור אפי' ממעשר ודאי
וצממד דפורלני קאמר שמתין מים
צמרננין והוא מתמין ומרתיח לאחר
ומן כין החוסס והיינו חמד וליה צה
אלא קויהא דפירא והוא דקמני ר'
יהודה מחייב צדוקאק שנותמין
בשמרים מים והוא נמי חמד צההוא
מחייב ר' יהודה אע"ג דלא מלא אלא
כדי מדהו לפי שהיין של שמרים

לעזי רש"י

ויזבירא. פירוש זנגבייא
(עין ערוך עקב זנגביל).
ב"ב צ"ח. פירוש אין
העשה מתלמידי או
שמרים (עין רש"י כ"י)
מנחה דף פו ע"ג ד"ה
ושל שמרים ורש"י
ותוספות חולין דף כה ע"ב
ד"ה חמד וערוך ערוך
פרק ומוסף הערוך ערוך
חמד וערוך פ"א ע"א).
פירוש כרכוס
(רש"י בבבא דף פו ע"ג)
ד"ה דקורמני וחולין דף
מו ע"ג ד"ה ככוסא,
כרכוס (רש"י דף
כ"ב). פירוש שער
היום (רש"י חולין דף כ)
ע"ג ד"ה ללג ועין
מוסף הערוך ערוך ללג).
פירוש דלג
(רש"י שם דף ע"ב ע"ב
ד"ה דלג).

הגהות הב"ח

(א) גבי' לעולם פירודא
דלוטפני ואמאי קרי:
(ב) רש"י ד"ה והא מני
רבי חילי וכו' ועמילן

בדרווקא והא בדרפורצני. והא דלמרינן שחוקמו מן החמד
היינו מוממד דפורלני לכל דרווקי טוב מאלד ואינם נעשים
לעולם חומץ: **וסימניך סיפני.** צממה אשה יולאה (שם טו).
גבי הקיטע יולא צקצ שלו רבי יוסי
סמ"ך הוא סימן טוב יותר והכא
לא מני למימר הכי משום דשערי
צשי"ן כתיב:
טיפולין ש"ב בנו עשירי. ואל"ת א"כ
היינו (א) תכשיתי נשים
ומיך הר"י דלורלינ"ש להכא מיירי
צפנים של מעלה (ד) ללא מליס כל
ך כשנפוליס על פניהם ותכשיתי
נשים היינו צפנים של מטה שנפוליס
להסיר השער דמליס טפי:
למה

והיו קורין אותו חומץ סתם ועכשיו אין יינם של אדומיים מחמין עד שנותמין
לחובן שערוין וקורין אותו חומץ האדומי לקיים מה שנאמר **אמלאה החרבה**
אם מלאה זו חרבה זו ואם מלאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא
ולאם מלאם יאמץ תניא אמר רבי יהודה ביהודה בראשונה **הלוקח חומץ**
מעם הארץ אינו צריך לעשר מפני שחוקה אינו בא אלא מן החמד ועכשיו
הלוקח חומץ מעם הארץ צריך לעשר שחוקתו אינו בא אלא מן היין וסבר רבי
יהודה חמד לאו בר עשורי הוא והא (תניא ב') **המתמד ונתן מים במדה ומצא**
כדי מדתו פטור ורבי יהודה מחייב הכי קאמר לא נחשדו עמי הארץ על
התמד אי בעית אימא נחשדו ולא קשיא האי **בדרווקא הא בדרפורצני: וזיתום**
המצרי וכו': מאי זיתום המצרי **תנא רב יוסף תלתא** **שערי תלתא קורטמו**
ותלתא מלחא רב פפא מפיק שערי ומעילי חיטי וסימניך סיסני תרו להו וקלו
להו וטחני להו ושתו להו **מדיבחה ועד עצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי**
מקמיט ליה לחולה ולאשה עוברת סכנתא: וזומן של צבעים וכו': הכא
תרגמו מיא דחורין **דצבעי בהו לבא** **ועמילן של טבחים וכו': פת תבואה**
שלא הביאה שליש שמניחה על פי קדירה ושואבת הוזהמא: וקולן של סופרים
וכו': הכא תרגומא פרוורא דאושכפי רב שימי מחזנאיה אמר זה טיפולין של
בנות עשירים שמשיירות אותו לבנות עניים אינו והא תנא רבי חייה ארבעה
מיני מדינה ושלושה מיני אומנות ואי אמרת טיפולין של בנות עשירים מאי
מיני אומנות איכא ואלא מאי פרוורא דאושכפי אמאי קרי ליה האי קולן
של סופרים קולן של רצענין מיבעיא ליה אמר רב אושעיא לעולם פרוורא
דאושכפי (ב) ומאי קרי ליה קולן של סופרים דסופרים נמי מדבקין בהו
ניירותיהן: רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים וכו': תכשיטי נשים סלקא
דתתך אלא אימא אף טיפולי נשים דאמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל
שהגיעו

הגהות וצינונים

[א] [בליקיש] פירוש
תולדות יבין ביוקא כו
רמז ששה לא נזכר בר
יצחק וכוה איש
בסמ"ך (גליון: [ג] ציל
תנן] (גליון: [ג] שבת
אילתא (וכי"ה) כהן
בכ"י) וכן הלהן, היעביין
והו דציל בפתיח תלתא
והו שליש כמו דניאל ה
סו: [ד] בכ"י וראשונים
דחוריא, וכי"ה נזכר
ד"ס, ועיין מלא
הוא בפירוש המשניות
להרמב"ם, ופי' רש"י
פרק ב' דחולין כה ע"א
שם אב, ועו, אב, ועו,
ע"ש] (גליון) ועי' רש"י:
[ו] מורקא הוא כרכוס
בלשון הגמי' כבאר
דוכמ' ואינו לשון לעו:
[ז] פרוי' שופ"ס:
[ח] נדציל וקולן
שופרים
(למחומין) [ט] שבת
(באה"כ). וכן הסי' ד
דיש להוסיף ד"ה
מדבקין
ניירותיהן: עיין:
[י] נדציל מים: [כ] ט"ס
וציל דאינו ראו
לאכילה (דבר שמואל):

רבינו הנגאל

פ"י ירפאת ספקא
פסולת הלח פת קיבא.
צפירתי דלא אפתח יש
מי שאומר שחומץ
שערוין לא ליה לומר
לא נפתחה רחמה ויש
אומר עופות צפרים
שמותו שלא ליה: שבר
המדי. רמי ביה שערי:
חומץ האדומי. אין
יינם של אדם מחמין עד
שנותנים בו שעורים. פי'
תמד דפורצני אותו
שחמטין הנשים ונחמי
שם"ל על החרצנים שנים
שליש ימים ואחר כך
סוחטין אותן היוצאת
מהן נקראת חמד
דפורצני והנותן מיס
בשערי יין ומסנני הוצא
מיה דחוריא: עמילן של טבחים.
הפת שעושין לשאוב הוזהמא של בשר נקרא עמילן של טבחים.
ורש מי ששתה קולה והרבר אחד הוא וזה אל נשי שדבקין בו הסופרים ניירותיהם. אלו כולן השניין במשתנה
במקום שיש בחובן מים אבל אין בהן מים הא קי"ל מי פירות אין בחמציץ. ומצננהו מפרש בתלמוד אין ישראל אלו
עוברין בפסח וכו' אמר ר' מנא וכו' וזהו יד ידיו. כותה הבבלי הוא דיהיב בגייה קמחא דשערי: תאני ר' חייה
שלושה מיני מדינה הן הכותה והשכר והחומץ. וארבעה מיני אומנות יתום מעשה אומנות הרופאים וזומא של
צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים. ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים. הירצנא טיפולי נשים:

מערב צו ומן המים נשאר בשמרים: קורטמו. מוריק"א¹ קרו"ג: וסימניך. שלא תטעה מאן אמר חיטי ומאן אמר שערי: **בב"ך**
סמ"ך. רב יוסף ישט סמ"ך צממו אמר שערי. לישנא אחריתא וסימניך סיסני כלי ששמו כן כדלמרינן (בכחיות) (ב"מ דף 77 א):
ואי אגזניהו צסיסני קנה ושס כלי זה יהא סימן לגיסקא זו דרב יוסף אמר שערי שני סמכ"ן יחד: תרו להו. שורין אותן יחד:
מודבחה ועד עצרתא. מפסקא ועד ערסת: דקמיט. עטור מנקמו: מרפי ליה. משלשלו: ודרפי קמיט ליה. למי שיט לו שילשול
מעליו: סכנתא. שמשלשל יותר מלחי: מיא דחוריא². מי סודין: דצבעו בהו לבא. סרכ"א: פירוורא דאושכפי. גלו"ד והרלעניס
מדבקין צו אה העור כשמתחלק לשמים או מדבקין שמי עורות יחד לעשותן ענה ודרכן לתת זה קמח של שיפון. ולקמיה מפרש מאי
של סופרים: **טיפולין** ש"ב בנות עשירים. שהיא של סולת משירות משירותין לבנות סופרים מלמדי חינוקות שהן עניים ומתפולין של
בנות עניים לא מני למימד דעומת אן לכן סולת אלה סיד. טיפולין לשון מטפול³ ומדבקן אותו דבר או סיד או סולת על צבן להסיר
השער: והא תני ר' חייה. ויהיב סימנא צבני דמתניי ואמר ארבע מיני מדינה שנינו צהס הצריכין לכל אדם צין אומן צין לא אומן
שהרי למאלל או לרפואה עשוין כותח שער וזומן אכל וזמן אינו ראוה אלא ללצניס וקולן של סופרים ועמילן של נחמיותין⁴ (א) עיין
עשו מעשבים ע"י דנק שקורין גלו"ד: תכשיטי נשים. הוא כהל ושרק וצממים שמולת צלואריהן להריח ומאי אכיל: **אכיל:**
שהגיעו

טבחין נייר: (א) תוס' ד"ה טיפולין וכו' א"כ היינו. ג"כ [אין לומר] דקושיא ר"א היינו מ"ך מ"ך דלא פלגי עליה מוסקין
אפילו נוקשה [ע"י מערות] אי נמי תמן דגן גמור על ידי מערות [ומסף דהוי"] ראו לאכילה. אלא קשיא להו דאי
טיפולין כו' היינו מכשיתי נשים אם כן מאי קאמר ר"א אף מכשיתי נשים הא מ"ך נמי קאמר מכשיתי נשים ועיקר קשות
ההוא הוא דה"ל לפרש נמאי דלניי ומיך ר"י כו' להכא מיירי צפנים של מעלה וצבע שעל פניהם ודמתיא שער
המלעט אשה לא מעבר סרק על פניה מפני שצבעת ללא מאיס הפנים גם אם לא היה טופלת ולכן [לא קרי לה] מכשיתי
נשים אלא מה שטופלת צפנים של מטה להסיר השיער דמאוס עפי אם לא היה טופלת קרי לה מכשיתי נשים דקוין דמה
מעבר המאוס א"כ [תכשטי הוא] לה והשאה שפיר קמפרש [מאי דלפיגין] לאומו טיפול דקרי לה מכשיתי נשים ריעה הוא
מ"ך מערות [ע"י מערות] וכל הולמיה פירשו דמאוס ולא מאיס על הטיפול ויש חומה לפרש כן דהא מתניתין לא קמיייר עניפול שכבר טופלו הנשים כן אלא מיירי מנה שעושין לעלפ כהן א"כ
שלא טפלו כהן: (ד) בא"ד ומיך ר"י דלורלינ"ש להכא מיירי צפנים של מעלה כשטופלין על פניהם דלא מאיס כל כך ותכשיתי נשים ל"ל:

מבשל מבושל הבישול מבעוד יום, אבל האכילה דלא אתרבי ממילא אינו חייב. ואם כן לרבי הא דסמך כי אם צלי אש ללא תאכלו וכו', הוא ללא דנדע דגם כי אם צלי אש לאו הוא, ולקי על חי ועל חמי טבריא. אבל לרבנן איצטריך כי אם צלי אש להורות דבשעה שישנו וכו', ולא דרשינן כלל הסמיכות צלאו ואינו כי אם עשה.

ובזה אין אנו צריכין לדברי התוספות בד"ה שאין ת"ל וכו', ולדידן הך דלעיל רבי היא. ובה נסתלקה קושית התוספות בד"ה איכא דאמרי, מעל רש"י, שהקשו דא"כ בין לאביי ובין לרבא תקשה להו ברייתא דלעיל דתניא נא ומבושל אמרתי לך וכו', ולדידי הך ברייתא דלעיל רבנן היא, ורבא כרבי, ואביי להך לישנא דחדא מיהו לקי היינו כרבי, ואפילו להך לישנא דחדא נמי לא לקי, ג"כ כרבי מדיהיב טעם דהוה לאו שבכללות.

ובזה נלע"ד דרבי ורבנן לעיל דפליגי בשאר משקין, דרבנן מייתי להו בק"ו ורבי דריש מבשל מבושל, לשיטתייהו אזלי. דהרי התוספות לעיל בסוף ד"ה איכא בינייהו, הקשו דאין מזהירין מן הדין, וכבר כתבתי לעיל דלשיטת הרמב"ם נחא כיון דאיכא בלא"ה עשה דכי אם צלי אש שהוא לאו הבא מכלל עשה שוב מזהירין מן הדין. ומעתה רבי לשיטתו דכי אם צלי אש לאו הוא מדסמכו לאל תאכלו, ובנא ומבושל לוקה שתיים, ואיך נוכל להזהיר מן הדין וללקות במבושל בשאר משקין שתיים, והרי אין מזהירין מן הדין ולא הוה לקי אלא אחת משום כי אם צלי אש, ושוב לא הוה לקי עוד משום מבושל שהרי אין מזהירין מן הדין. ואף שיש כאן כי אם צלי אש, הרי כבר לקי על זה. ולכך איצטריך קרא בשל מבושל לרבות שאר משקין. ורבנן לשיטתייהו דכי אם צלי אש איצטריך לסמוכי לאל תאכלו למדרש מינה בשעה שישנו וכו', ואיננו לאו כלל רק לאו הבא מכלל עשה, ואינו לוקה על זה כלל, ולכך שוב לקי בשאר משקים משום מבושל מק"ו, כיון שיש כאן לאו הבא מכלל עשה שפיר מזהירין מן הדין. ולפ"ז דאביי ורבא כרבי הוה לן למפסק כרבי. ואמנם הרמב"ם שכתב בפ"ח [מהלכות קרבן פסח] הלכה ד' אכל נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה שנאמר כי אם צלי אש בשעה שמצוה לאכול צלי חייב על אכילת נא ומבושל, והיינו כרבנן.

רותח ובנצלה כל צורכו, ולכן במים אסור שהפסח מרתיח המים ושוב המים מרתיחים הפסח, ובפרט אם מיירי בעודו אצל האש על השפוד, אבל שאר משקים דאתו רק מק"ו צד אין מזהירין מן הדין. ועיין בפסחים דף ע"ו ע"א בתוס' ד"ה אלא למ"ד.

רש"י ד"ה ובשל מבושל, ריבוייא הוא דהוה ליה למכתב נא ומבושל. יש לדרקדק אם מחמת הכפל האחד מיותר ודאי השני הוא מיותר, ואם כן ומבושל דכתיב לבסוף הוא מיותר, והוה ליה לרש"י למימר דהוה למכתב נא ובשל. ואולי כוונת רש"י לדברי הרמב"ם בפירוש המשנה שמה שכתוב בלשון מקור הוא ריבויי, וכוונת הרמב"ם עצמו שפירש כן ולא הספיק לומר שמחמת הכפל הוא מיותר, הוא לומר דאף מאן דסבר בשאר מקומות דיברה תורה כלשון בני אדם, מודה כאן, הואיל וחזינן ששינתה התורה בשני תיבות הללו שאחד כתיב בלשון שם ואחד בלשון פועל צה). ועיין במזרחי פרשת בא.

תוס' ד"ה אין מבשלין וכו', אם כן מיד היה לו לשנות בסמוך לאחריה. ולענ"ד נראה דמדתן במשנתנו אבל סכין ומטבילין אותו בהם, מכלל דצלאו ואחר כך בשלו אסור, דאי הבישול מותר אחר שנצלה מהי תיתי לאסור הטיבול. ומעתה לעולא דאמר אפי' תימא לר"מ, איכא למימר דלכך איחרו התנא עד שהזכיר דברי ר"מ שאמר ור"מ אוסר, לומר שאף ר"מ מודה לאסור צלאו ואח"כ בשלו ולא התיר אלא ההטבלה. אבל לרב כהנא דאמר ר' יוסי היא, קיימא קושיית התוספות במקומה.

ע"כ רבי אומר אקרא אני בשל וכו'. הנה לפי פירוש מהרש"א רבי לפלוגי על ת"ק אתי ולא דריש רבי בשעה שישנו וכו', וזה פשוט. אך נלע"ד אפי' לפירוש רש"י ג"כ רבי פליג על דרוש דלעיל דדריש בשעה שישנו, דאלת"ה א"כ קושיית רבי במקומה עומדת אקרא אני בשל מה ת"ל מבושל, דהרי מדאיצטריך כי אם צלי אש למפטר אכלו מבעוד יום, מכלל דאכלו משחשיכה אפילו בשלו מבעוד יום חייב, אלא על כרחך דרבי לא ס"ל הך דרשה בשעה שישנו, וגם אינו צריך להך דרשה, דגם להיפך אמרינן מדאיצטריך בשל מבושל לרבות בישלו מבעוד יום, מכלל דגוף קרא בכישול משחשיכה ואכלו משחשיכה איירי, ודי דמרבין

סליק פרק שני

פרק ואלו עוברין

לפירוש ר"ת כאן שעוברין היינו מעל השלחן שאסור לאכלן, קשה דהוה ליה למיתני אלו עוברין, ועכ"פ מפורש לעיל במשנה דמי תשמישו של נחתום צריכין ביעור מן העולם, והרי אין המים בעצמן חמץ אלא מעט בצק שנשרה בהם מידיו של נחתום מחמץ

דף מ"ב ע"א ואלו עוברין. מלשון ואלו משמע שקאי אדלעיל. ונלע"ד לפי שהמשנה בסוף כל שעה מסיים מי תשמישו של נחתום ישפכו, והיינו לאבדן מן העולם וכרתניא לעיל שופכן במקום מדרון, תנן כאן ואלו עוברין. וזה סיוע לפירוש רש"י או לפירוש ריב"א, אבל

לבטל הק"ו בפירכא מה למים שכן אסור אף היכא שכבר צלאו משא"כ בשאר משקין שמותר עכ"פ לבשל בהם אחרי שכבר נצלה הפסח, והמעין ברמב"ם יראה שכוונת הרמב"ם דהן בשעת צלי או אחר צלי יש חילוק בין מים לשאר משקין ואף לטבל אסור במים וכמשמעות לשון המשנה, וטיבול הוא בשעת אכילה שכבר נצטנן (ברוך טעם).

(ד) הרמב"ם כי דשאר משקין ילפינן מרביי' ובשל מבושל (ברוך טעם).

(צה) יעוין בנדרים דף ג' ע"א אי כתב נדר לנדור וכו' (ברוך טעם).

צב א מיי פט"ו מהל'
אשמה הלכה ה וסג
משן ממ פיוש"ע אה"ע
סימן א טעף ו:
צב ב מיי שם הלכה ד
טו"ע שם פ"ה:
צב ג ד מיי שם הלכה ה
טור שו"ע שם טעף ו:
צב ד טו"ע שם פ"ה א
טעף א נבג"ה:
צב ו ד טו"ע א"ח סי' רמ
טע"י א טו"ע פ"ד
סימן קצד טעף ו:
צב ז מיי פ"ד מהל'
אסורי ביאה הלכה יד
ופ"ח הלכה ג טו"ע י"ד
שם טעף ג:
צב ח ט (טור) שו"ע שם
טעף ג י (נהג"ה)
וטו"ע א"ח סימן רמ
טעף א:
ק י מיי פט"ו מהלכות
אשמה הלכה יט:
קא ב מיי פ"ח מהל'
אסורי ביאה הלכה כה
סגנ לאין קבו טור אה"ע
סימן א:
קב ד מיי פ"ג מהלכות
אסורי ביאה ה"ד:

תוספות ישנים

חייב אדם פקוד
אשתו בשעה שיוצא
לדרך. פ"ה הפקודה
היא בתשמיש ולא נהרהר
דהא מוקי לה תלמודא
בסמוך לוספה וכוון
למלאויות' אסור דכתיב
והיחם את בני ישראל
אשרה לגני ישראל
שיפרטו מנשותיהן סמוך
ליוספן ויהי שרו רבנן
משום שאין רואה לילך
בדרך. וע"ק דקאמר
לקמן אכל לדבר מזה
טריד ומלא קאמר
השאה אסורה דאוריית'
והיחם שרין כל שכן
שלא יחם משום ערומו
למנוח לפוקדה. וע"ק דיש
בפריש סמכות בהא לא
נראה אלא אפילו לאשמו
נדה וא"כ אין יכול להיות
תשמיש. לכן נ"ל לפוקדה
דכתיב ריחו וכו' ר"ל
וכמה יש לפוקדה עונה
וכ"מ (במדי' א) ועיניו
ס"ג דשין פקודה
דכתיב אפילו באשמו
נדה דקאמר כל הישן
בקיילעא שאינן ואשמו
ישנים עליו הכתוב אומר
ואח נשי עמי מגרשון
מצת תענוגיה ומקיים
לה תלמודא אפילו באשמו
נדה דכ"ל דהיישן שם
יבגלו דכתיב עברה קמ"ל
ללא הישן וגם ר"ל [באין]
הכי אע"ג דאמר רבנן
חייב אדם לפרוש מאשתו
סמוך לוספה וכו' א"א שם
יעל מוקד רבו דברים
ועבור על דם מנות חממים
[קמ"ל]: והמורה פ"ב טע
לענין בשעת הדקה.
פירשתי בנסתדדין פסק
אלו הן הנסרפין:
והנושא בת אהותו.
לפי שהיא בת גילו
כדאמרין רוב נשים דומין
למתי

ובל שכן ברא לברתא. אע"ג דלמרינן לעיל אין שני זכרים חשויים
כצן וצת הכא שצא מכת מי שפטרמו מפריה ורציה פשיטא
דקאי שפיר הבן צמקוס הצת: **חייב** אדם לפקוד את אשתו. אומר
ר"ת דפקודה זו אינו תשמיש אלא כשהוא רואה לנאה דרך אם הוא
רמוק ממנה לא ילא לדרך אלא יסוד
אליה ויפקדה (ג) או בתשמיש או
בשאר דברים ודבר על לצה ופריך
מהתם נפקא ליה מלמד שהאשה
משחוקקת על בעלה כשיוצא לדרך
ומסתמא כיון שמתאוה ליש לו לפוקדה
דהמכבד אשתו עליו הכתוב אומר אז
תקרה וגו' ומשני אמר רב יוסף לא
נלכח אלא לאשתו נדה ה"ג בכל
הספרים ישנים וכו' פי' דמד קרא אחא
לדפילו באשמו נדה יש לו לפוקדה
וכמה עונה אע"פ שאסור לשמש מ"מ
שמחה ומענוג הוא לה הוואל ורואה
לנאה בדרך והכי אמרי' בריש הדר
(עירובין סג: וסג) הישן בקיילעא שאינן
ואשמו ישנים שם עליו הכתוב אומר
רב יוסף החם ואפילו אשמו נדה ומה
שהגיהו בספרים לא נלכח אלא סמוך
לוסתה אין נראה כלל דהגיהו כן לפי
שרולין לפרש דפקודה היינו תשמיש
ובשבעות (דף יט: וסג) מוכיח דסמוך
לוסתה מדאורייתא מוהוהתם את בני
ישראל וגו' ועוד דמוקי לה ציואל לדבר
הרשות וא"כ אפילו למאן דאמר (נדה
דף טו.) ווסתות דרבנן אס כן סמוך
לוסתה נמי דרבנן מכל מקום למה
יהא מותר ציואל לדבר הרשות:
סמוך פ"ה ירמין. אצניו נמי קאי
כדאמרין בהגשרפין (סנה' סג)
דף ע: וסג) ואע"ג דקטן לא תקינו ליה
רבנן שפולין כדאמרין לקמן (ג) בפרק
אלמנה (דף קט: סג) מ"מ להכי תקינו ליה
שפולין דלא הו"א בעילתו בעילת זנות:
והנושא את בת אחותו. פירש
רשב"ס דה"ה בת אחיו אכל
אחותו נקט לפי שמשדלתו דכתיב
ושכיח שושלת צמה ור"מ אומר דדוקא
נקט בת אחותו לפי שהיא בת מולו
כדאמרין (ג) רוב נשים דומין לאחי האס:
המלוה

בני בנים הרי הן כבנים. קס"ד שמת הזכר או הנקבה והיה לו בן
שילטרק עם אחות אביו או עם אחי אמו אין אבי האב חייב עוד צפריה
ורציה וטעמא שהיה לו למת בן הא לאו הכי לא קיים דשבת צעין
וקשיא לרב הונא: כי תניא הדיא דהש"ס. כגון שלא היה לו לזקן אלא
בן אחד ונשא הבן אשה והוליד בת
פטור הזקן שהרי השלים זה את חובתו
אבל אי הוה ליה מעיקרא זכר ונקבה
ואפילו מתו בלא צנים קיים פריה
ורציה: דכ"ל ע"מ. אין לאצני צין
לרבא: תרי מחד. והשני מת בלא צנים
לא קיים הזקן פריה ורציה: אייבך
מפרקיה דרב הונא. שהיה מאריך
בדרשיו¹ ורביס לני רגלים ומעמידיס
עלמין ונעקריס (ה) כדחילא בצכורות
(דף מד:): מנא הא מילתא כו'. אצני
כמו קאי דבן צנו פשיטא לן: מני מכיר
ירדו מוחקקים. ולא מצינו למימר
מנצי צניו אלא מנצי צמו דהא כתיב
קרא אחרינא יהודה מחוקקי ולא
משכח לה דליתו מתרבייהו אלא הכי
דנפקו מחוקקים מתלרין מצמו של
מכיר אלמא צני צמו כצני: מתניתין.
דקתי אלא כו' הא אס יש לו יבטל
ללא כו' יהושע: לערב. לעת זקנתו:
אי זה יבשר. איזה זרע יהא הגון וירא
שמים ומתקיים: מגבת עד אנטיפרס.
[צין העיירות הללו היו כולם]: שמים.
שמשכתה מורה: ביתך. אשה: האם
אין עורתי בן. אשתי דכתיב (נבאשית
ג) עור כנגדו מיד תושיה נדה ממני
שנרץ לעסוק בצרי צמו ותלמודו
משכת: וידעת כי שלום אהלך. זמן
יש לך חלה ואין חלה אלא אשתו:
שגאמר שני לכלס (להליכס): ואין
פוקדה. בתשמיש צעת עונתה: כי
שלום אהלך. שלמה ציראת שמים:
בשעה שיוצא לדרך. משום שמתאוה
לו בצומה שעה יוסר: תשוקתך.
תאוק: ה"ג לא נצריבה אלא סמוך
ליוספה. [אע"ג] דלמור רבנן (שבעות
דף יט: סג) חייב אדם לפרוש מאשתו וכו' ו
ואפ"ה כשיוצא לדרך יפקדה: עונה.
אס רגילה לראות ציוס אסורה כל היום
ואס רגילה לראות צלילה אסורה כל
הלילה:² וה"ו. דחייב לפוקדה כי
אזל לדבר הרשות אכל לדבר מלוה לא
משום דטריד בצמורה אי נמי מיטריד
בתשמיש ויצטל ממלוה: יותר מגופו.
דיוספא דליחמא קשה מדגצלא:³
והנושא בת אחותו. גיעוגי אדם
רצין על אחותו יותר מן אחיו וממוך
קך נמלא מצמד את אשתו:
או

בני בנים הרי הן כבנים כי תניא הדיא
להשלים מיתובי (ג) בני בנים הרי הם כבנים
מת אחד מהם או שנמצא סרים לא קיים
פריה ורביה תיובתא דרב הונא תיובתא: בני
בנים הרי הם כבנים: סבר אביו למימר ברא
לברא וכו' וברתא לברתא וכו' ברא לברתא
אבל ברתא לברא לא א"ל רבא (ה) ללשבת
יצרה בעינן והא איכא דכולי עלמא מיהת
דתרי מחד לא ולא והא אמרי ליה רבנן לרב
ששת (ה) נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו
בני ברתי בני נינהו התם דחויי קמרחי להו
דרב ששת אייבך מפיקיה דרב הונא אמר
ליה רבה לרבא בר מארי * מנא הא מילתא
דאמור רבנן בני בנים הרי הן כבנים אילימא
מדכתיב (ג) הבנות בנותי והבנים בני אלא
מעתה והצאן צאני הכי נמי אלא דקנית
מינאי הכא נמי דקנית מינאי אלא מהכא
ואחר בא הצרון אל בת מכיר אבי גלעד
ותלד לו את שגוב וכתיב (ז) מני מכיר ירדו
מחוקקים וכתיב (ח) יהודה מחוקקי מתניתין
דלאו (ז) כרבי יהושע דתניא רבי יהושע אומר
נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו
היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו
שנא (י) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח
ידך כי אינך יודע אי זה יבשר הזה או זה ואם
שניהם כאחד טובים ר"ע אומר למד תורה
בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו
שנא בבקר זרע את זרעך וגו' אמרו שנים
עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי
עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק
אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה
העולם שמוס עד שבא ר"ע אצל רבותינו
שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי
ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמעון והם הם
העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אומר רב חמא
בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נחמן
אסכרה א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע אומר רבי תנחום א"ר חנילאי כ"ל אדם
שאינו לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב
(א) ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב (ב) להניח ברכה אל ביתך בלא טובה
דכתיב (ג) לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה
בלא תורה דכתיב (ד) האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב
(ה) נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר (ו) בלא שלום דכתיב (ז) וידעת כי שלום אהלך אומר
רבי"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר
רבי"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנא וידעת כי שלום אהלך וגו' הא מהכא נפקא
מהתם נפקא (ח) ואל (ז) אישך תשוקתך מלמד שהאשה משחוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך א"ר יוסף א"ל לא
נצרכה אלא (ט) סמוך לווסתה (י) וכמה (יא) אמר רבא (יב) עונה (יג) והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטרידי (יד) ת"ר
האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו מנא מנא אהלך לדרך יצא לדרך א"ר יוסף א"ל לא
עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך (ט) האוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו (י) והנושא את בת אחותו
והמלוה

(ב) [לקמן ע. קדושין ד.].
(ג) [תוספתא פרק ט.].
(ד) [לקמן דף קד סד:].
(ה) עירובין דף קז א.
(ו) שבעות יח: נדה סג:.
(ז) סנהדרין ע"ג: (ז) ג"ז
שם. (ח) [מ"ק יז:].
(ט) נדה סג: (י) לקמן ק.
(יא) [ועי' היטב חו"ס' לקמן
ל: ד"ה נשא ווספות.
סנהדרין ע"ג: ד"ה סמוך].
(יב) ע"י קדושין לא.
(יג) [ב"ב ק. מ"ג] חו"ס' סופרים
ספ"ט. (יד) [מ"ק חו"ס'
לקמן נט. ד"ה ספק].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אייבך
וכי' ונעקריס כדאיתא
לקמן דף סד ע"ב
ה"ק: (ב) תב"ד ד"ה
חייב וכי' ויפקדה (א)
בתשמיש (א) חו"ס. ונ"ב
ס"א אינו ואפטר לישב
דה"פ זה אינו תשמיש
עב"פ ואפילו סמוך
לווספה אלא או בתשמיש
כשהוסף רמוק או בשאר
דברים [סמוך לווספה]:
(ג) ד"ה סמוך וכי'
כדאמרין לקמן י"ב דף
סג ע"ב והייבך גר"ס
מ"ס דף ק"ג ד"ה שמה:

גליון הש"ס

נמי מנא הא מילתא
דאמור רבנן דבני
בנים הרי הן כבנים.
עיין יומא דף סו ע"ב
ולעיל דף יז ע"א ובפ"י
רש"י נחומס בנאשית כ
י"ב ובמ"ב ח כו ונדק"ל
שם ובמ"א טו י ונ"ע
ובנאשית כ"ט ה ש"ב יט
כה ובמהרש"ל ח"א סוף
סוטה ד"ה ח"ל חשקין:

הגהות הגר"א

[א] נמי וברתא לברתא
י"ב גי' הרמז"ס אכל
בדל לבדל ונדחל לבדל
לא ח"ל כו' וזה מתוך
קושיות חו"ס' ד"ה וכו':

הגהות וצינונים

[א] בכשאלות פרשת
הברכה איתא פ"ר אבא
בר זבדא [גליון]:
[ב] ראשונים וכת"ל ד"א:
[ג] בכמה ראשונים וכת"ל
גוסף א"ה [ד] מהרש"ל
(ביש"ש בשם י"ס ובה"ש)
מוסיף [ה] א"ה ע"ג גב
דאמור רבנן חייב
אדם לפרוש מאשתו
סמוך לווסתה. וזו גי'
רש"י ועל זה קאי יוכמה
אמר רבא עונה: עי
ישיש: [ו] [צ"ל רבא]
[גליון]: [ז] רבין ור"א
מהר"ב וכת"ל בדרש: עי
[ח] מהרש"ל: [ט] כאן
צ"ל הפסק הנקודה,
והמורה מקום משבעות
מיותר (ע"פ מהרש"ל):
[י] נראה להוסיף בדרבי
ריצוי (באה"מ):

ליקוטי רש"י

בבקר זרע את זרעך
וגו'. אס למדת מורה צילותך למד מורה צוקתך אס היו לך תלמידים צילותך יהיו לך תלמידים צוקתך נשאה
אשה בת צנים צילותך משא אשה בת צנים צוקתך עשית דקה צילותך עשה דקה צוקתך. כי אינך יודע אי
זה יבשר. אס תלמידים וננים שצילותך תקיימו לך או שמה לא תקיימו אלא צוקתך מנניו צברי עקביה סהיו לו
עשירי ורצעה אלף תלמידים מגבת ועד אנטיפרס וכולן מתו מפסח ועד עצרת ונא אכל רעומיו שברוס ונשאה
לס ולענין הננים מנניו צלצן שלשים ננות שלח מולת ושלטים ננות הנה לנניו וכולס מתו צמיו וצוקתו הוליד את
עובד ומתקיים לו [קבלת יא. ו]. ומתקיים קרל טעמא כי אינך יודע אי זה יבשר הזה או זה וגו' [ושב"ס ב"ב צא.]. מגבת ועד
אשמינן (נחומס סג:) שאל נשא אשה צמחיתו ישא אשה צוקתו כמו טעשה אצלן דהיינו צנו לפי שהיא ילא
שמה ימיתו נניו משתו רשונה צמיו ולא יהיה לו זכר ומכיו צנקר ועד [את] זרעך ולענד אל תנח ידך דמבטל ועד
דרשי ליה ומתפרס קרל טעמא כי אינך יודע אי זה יבשר הזה או זה וגו' [ושב"ס ב"ב צא.]. מגבת ועד
אנטיפרס. מקומות שנסוף התומים [סנהדרין דד.]. אסכרה. צו"ן מלא"ש. נא מממת עלור צני משים [ברכות מ.].
מולי המתלם צמיעים וגומר נגיון הנקלה צומל"ן [שבת לג.]. דהיינו ברבד. אפוס"ד נלל"ו ממו (שמות ט) וינת
צבל נבול מצרים [תחוקא מ. ל.]. וא"ל אישך תשוקתך. לתשמיש. תשוקתך. מאותך כמו (שמיס ט) ונפשו תשוקת
[בראשית ג. טז.]. שוקק. חלנס וכן אל אישך תשוקתך [נבאשית ג. ו] וישעיה כט. חן. משרתוקתך. מתאוה לתשמיש
[עירובין ק. עונה.]. בתסכת נדה מפורס או יוס או לילה אס ווספה ציוס פירוש כל היום ואס ווספה צלילה יפירוש כל
הלילה וסכי מפרס לה בתסכת נדה צפרק האשה (סג:) [שבעות יח.]. והמכבדה. בתשמישן נאין. סמוך לפרקין.
צעין קטנים הס [סנהדרין עז.].

תורה אור השלם
(א) כי בת אבא ון בורא
השמים הוא האלקים
יצר הארץ ועשה הוא
בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה ראה לי הוא וכלבתי מה אעשה
לאלה היום או לבנותי אשר ילדו: [בראשית לא. כג.] (א) ואחר בא הקרון אל בת מכיר אבי גלעד והוא
לקחה והוא בן ששים שנה ותלד לו את שגוב: [דבר הוי"ו א. ב. כא.] (ב) מני אפרים שרשם בעמלק
אתריך בגמין בעמקיה מני מכיר ירדו מחקקים ומבובין משכים בשבט ספר: [שופטים ה. יד.] (ג) לי
גלעד ולי נעושיה ואפרים בעניו ראשי יהודה מחקקי: [יהודים ס. ט.] (ד) בבקר זרע את זרעך ולערב אל
תנח ידך פי אינך יודע אי זה יבשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים: [קדלה יא. ו.] (ה) ונתתה
הפקדן בכל אשר תאנה נפשך בבקר ובצאן ובנין ובשכר ובכל אשר תשאקל נפשך ואכלת שם לפני
וי אלקיך ושמחת אתה וביתך: [דברים יד. כו.] (ו) [ראשית גל בפטרי כל וכל תרומת כל מפל
תרומותיכם לפניהם יהיה וראשית ערסותיכם תתנו לפניהם להניח ברכה אל ביתך: [ויחזקאל סד. לו.]
(ז) ויאמר וי אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו: [בראשית ב. יד.] (ח) האם אין עזרתי
כי ורשיה נדחה ממני: [ויחזקאל י. ג.] (ט) עד מתי תחמקיני תפת השוכנה כי ברא וי הדישה בארץ נקבה
תסובב נבדו: [ויחזקאל כא. א.] (י) וידעת כי שלום אהלך ופקדתך נוד ולא תחטא: [ויחזקאל ט. ט.] (יא) אלא האשה
אמר הרבה ארבה עצובך ורבהך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא יקשיל בך: [בראשית ג. טז.]

דא"כ מתור היינו שפוחה צמפתח, ופשטא מאי לריכא למימר, צשלמא תוס' הולרכו להוכיח דלא נימא דאיירי אפילו צפותחת של עץ ומתכת נמי וצמיתגא נמי, אצל להמבהשא דרזא לימר דאיירי דוקא צשל עץ ומתכת לא מקשה מידי ודו"ק זז.

דף קמ"ז עמוד ב' : בית סתום אינו מטמא כל סביביו, פרץ את פנימיו מטמא כל סביביו. [עיין שו"ת חיו"ד סימן ש"מ ד"ה (3) לצאר — ט"כ, מה שציאר צזה].

רב יימר מדפתי אמר גזירה משום מרזב, רב אשי אמר גזירה שמא יקטום. [עיין חי' יומא ל"ד ע"ב ד"ה וצבה ניתא (ל"ז עור חי' מדה"ס)]. וחי' סוכה ל"ג ע"ב ד"ה ורמב"ם].

ואת הלוגן צחמה צשביל שיחמו. [עיין לעיל ג"א ע"א ד"ה ודע].

מי שנשרו כליו. כאן פירש"י שפלו למים, משום דחי ס"ד שנישרו צמי גשמים מאי קמ"ל שמהלך צהן ואינו חושש, ולמאי יחוש שיחשדוהו שצבסום הלך מטר מוכיח עליו, אצל צברייתא דלא קתני הך דמהלך צהן והינו חושש, שפיר י"ל דמיירי צנישרו צגשמים, וקמ"ל אף על גב דעתה פסקו גשמים וחמה זרחת, מ"מ שועתן צחמה שלא כנגד העם, ועיין תוס' ריש פרק משילין [צ"ב ל"ה ע"ב ד"ה מו].

תנאי הוא דתינא שועתן צחמה. עיין רי"ף ורמ"ש, והקושא [צרא"ש סימן ע] מליגור שעלו צו קשקשין [צחצוח ס' ע"א], ותירץ דצאיסור דרצנן שפיר יש לחלק צין חדרי חדרים לרשות הרבים. הקשה צשלנו גצורים וצספר צאר צצע [ס' כ'] וצתצוצות חות יאיר [ס' ק"ג], מלעיל ס"ד ע"ב דפריך מוג.

והתם נמי איסור דרצנן הוא דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא. ונלע"ד ליישב ע"ש צתום ד"ה וצלצד שלא תתן וכו' מפני שגראה כמערכת להוציאה וכו' ע"ש. והנה אי"נ מערמת להוציא צפיה ליכא אלא איסור דרצנן כמ"ש תוס' ל"ב ע"א ד"ה המוציא וכו' ע"ש. ואפילו הכי אמר רב ס"ד ע"ב דאסור ללאת נמי צחלר. ומשמע לי לש"ס דלעטמ"י משום מראית העין [אפילו] צחדרי חדרים אסור. ואם כן ס"ל אפילו צדרצנן נמי צחדרי חדרים אסור. ושפיר פריך מוג אע"פ שהוא פקוק, אמנם אכן צאיסורי דרצנן לא קי"ל כרב, אלא צברייתא דליגור שעלו צו קשקשין, אך דלאורייתא קי"ל כרב כמו שהוכיח הרי"ף מסוגיא דפרק קמא דע"ז [י"ב ע"א] זח.

תוס' ד"ה מי שנשרו וכו'. צמתני דהכא פירש"י שפלו למים צצבת, ולעיל דף ס"ה ריש ע"א פירש"י [צד"ה שועתן]

שנשרו צמי גשמים. י"ל דהאמת כן הוא, דלתנא דמתני דשרי צחדרי חדרים, שרי אפילו צנשרו למים שפלו לנהר. ולא חיישינן שיאמרו שצבסן שהרי צחדרי חדרים הוא ומי רואהו. ומכל שכן דשרי צמי גשמים דליכא חששא כולי האי שיאמרו שצבסן שהרי הגשמים מוכיחין, ולכן פירש"י צמתני צמים סתם, וצברייתא דרבי אלעזר ורבי שמעון אוסרין מפני מראית העין אפילו צחדרי

(ז) קטע זה מכת"ק.

(ח) בחי' כתובות (פיצטרקוב) ס' ע"א ד"ה ודאתאין, כתב מרן בזה"ל : הבנתי מלשון הרא"ש דשבת פרק כ"ב ס"י ט' שכתב וז"ל : דשאני התם דליכא חשדא דאיסורא דאורייתא משום שרואין אותו שעושה כלאחר יד עכ"ל. יש לפרש דודאי באיסור דרבנן נמי חשדינן ל"י שהוא מחלל שבתות בכל דאתא לידי, ברם הכא חויגן שמכווין לעשות כלאחר יד כדי שלא לבוא לידי איסור דאורייתא, דאי לאו

חדרים אסור, אפילו צנשרו צמי גשמים דליכא חשדא כולי האי אפילו הכי אסור, כ"ל פשוט ודו"ק זח.

דף קמ"ז עמוד א' : אבל עשרה צני אדם מסחפגין צאלונעית אחת. [עיין לקמן קנ"ז ע"א צסיום מסכת צאריכות ד"ה עיין צצילה].

דף קמ"ז עמוד ב' : כשהיינו למדין תורה וכו'. עמ"ש תוס', וז"ל לדצריהם כשהי' רבי נושא

אלונעית לצדו ולא הי' רבי שמעון נושא עמו, אע"ג דהלך עמו והשגיח עליו לא מהני, ומזה ראי' למ"ש צשוי"ע [או"ח] ס"י רע"ה [סעיף צ'] דצעינן שילמדו שנים צספר אחד ע"ש זח.

כולהו שקייני מדיצחא ועד פלרתא וכו'. מדיצחא ועד פלרתא היינו חדש אייר, והרמז פסוק כי אני יהיה רופאריך

[שמות ע"ז כ"ו] ר"ת איר צחד יו"ד, ואויצו יצובו יצובו רגע

[תהילים ו' י"א] הוא צשני יודי"ן, שהמזמור מדבר כשהי' דוד

חולה וצתרפא.

קם למיקרי צספרא צעא למיקרא החדש הזה לכם אמר החדש היה לכם. כתוב צספרים צשם הגאון מו"ה שמשון אסערפאל ז"ל, דשר של שכתה רי"ב שמו, ושם הממונה על הזכרון דז"ך גימטריא א"ל, וואותיות שניות של החדש הזה לכם דז"ך, וצתהפך לי צאותיות רי"ב, החדש היה לכם ע"ש. ונראה דעומאת מלרים שהוא קפ"א, כדאמרינן צמרור שצריך למתקו צחרוסת משום קפא, כמבואר פ' ערבי פסחים [קע"ז ע"ב], ואם תוסוף מספר קפ"א על דז"ך עולה רי"ב שהוא שכתה כ"ל, וכשנגאלו מטומאת מלרים והסיר מהם השכתה, כדכתיב [דברים ע"ז ג'] למטן תזכור את יום לאלתך, אז נאמר להם החדש הזה לכם שהוא שם הזכרון כ"ל. והנה היו צמלרים רד"ו שנים, ושר המשקים שכת את יוסף צ' שנים כפירש"י סוף פ' וישב, ולולי כן היו יורדים למלרים צ' שנים קודם, והיו שם רי"ב שנים, ושלע צהם השכתה לעולם חי", והי' סיבצ שכתה שר המשקים, נמלא ע"י שכתה נזכרו ישראל. וזכרו הם זכר ימות עולם, וזה מרומז ולא זכ"ר שר המשקים את יוסף וישכתהו דייקא, אצל ישראל נזכרו לעוצה.

תנא לא נהוראי שמו. עיין הגירסא הנכונה צספר תורת חיים צעירוצין י"ג ע"ב [ד"ה לא].

תוס' ד"ה דתינא אמר רבי וכו' שרבי שמעון לא הי' נושא עמו וכו'. ל"ע על כל פנים קשה דלמא משום הכי נשא רבי משום שהי' רבי שמעון הולך צנידו, ולא יצוא לידי סחיטה שיזכירכו רבו רבי שמעון. מה שאין כן לחוד לא הי' נושאה, ע"כ מוכח מכאן דוקא צריך לישא עמו צהאלונעית ויחזיק צו צידו, צלאו הכי לא מהני, וכמ"ש צשוי"ע ס"י רע"ה סעיף צ' צצהגה"ה צשם יש אומרים ע"ש, וא"כ אסור נמי לצי לרכוב ודלא כמגן אצרהס שם ס"ק הי' ודו"ק זח.

הכי הוה עביד להדיא ולא למעכו ברגלו, מזה ישפטוהו לכותה וליכא ב"י חשדא כל כך וק"ל עכ"ל. ולפי זה ג"כ מיושב קושית השלטי גבורים והבאר שבע. ועיין עוד שם בד"ה ציגור — ושמעתי. ועיין עוד לעיל ס"ד ע"ב בד"ה ולא בוג. (לט) קטע זה מכת"ק

(מ) עיין עוד להלן בתורה דתניא.

(מא) קטע זה מכת"ק. ועיין עוד לקמן קנ"ז ע"א (צסיום מסכת באריכות) ד"ה עיין בבציה.

עַל־כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים נִלְכָּה נִזְבַּחַה לַיהוָה:
 יְיָ וְעַתָּה לָכֵן עֲבְדוּ וְתִבֵּן לֹא־יִנָּתֵן לָכֶם וְתִכֵּן
 לְבָנִים תִּתְּנוּ: יט וַיֵּרְאוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 אֶתֶם פָּרַע לֵאמֹר לֹא־תִגְרַעוּ מִלְּבַנְיֹכֶם דְּבַר־
 יוֹם בְּיוֹמוֹ: כ וַיִּפְגְּעוּ אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן
 נֹצְצִים לְקִרְאָתָם בְּצֵאתָם מֵאֵת פְּרַעֲה:
 כא וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים יֵרָא יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט
 אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת־רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרַעֲה
 וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתַת־חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: מִפְּטִיר
 כב וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה
 הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לְמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי:
 כג וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל־פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשֵׁמֶךָ הִרַע
 לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־עַמֶּךָ:

גיוול נדבח קדם יי יה וכעץ אוילו
 פלחו ותבנא לא מתיהב (ג"א
 יתיהב) לכוון וסכום לבניא
 תתנון: יט וחזו סרכי בני ישראל
 יתהון בביש למימר לא תמנעון
 מלבניכון פתגם יום ביומה:
 כ וערעו ית משה וית אהרן קמין
 לקדמותהון במפקהון מן קדם
 פרעה: כא ואמרו להון יתגלי יי
 עליכון ויתפרע די אבאשתון ית
 ריתנא בעיני פרעה ובעיני
 עבדוהי למתן חרבא בידיהון
 למקטלנא: כב ותב משה קדם יי
 ואמר יי למא אבאשתא לעמא
 הדין ולמא דגן שלחתני:
 כג ומעדן דעלית לנת פרעה
 למלא בשמך אתבאש (ג"א
 אבאש) לעמא הדין ושיזבא לא
 שיזבתא ית עמך: א ואמר יי
 למשה כען תחזי דאעבד לפרעה
 ארי בידא תקיפא ישלחנון ובידא
 תקיפא יתרכנון מארעה:

ו א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַתָּה תֵּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפְרַעֲה כִּי
 בִיד חֲזָקָה יִשְׁלַחֶם וּבִיד חֲזָקָה יִגְרָשׁוּ מֵאֶרְצוֹ: ס ס

קכ"ד פסוקים, ויק"ח סימן, מעד"י סימן. ומפטירין הבאים ישרש יעקב, בישעיה פרק כ"ז:

רש"י

וכן הרצה: (יח) ותובן לבנים. חשזון הלזנים, וכן את
 הפסוק המספן (מלכ"ג י"ב י"ג) המנוי, כמו שאמר בענין (ס"ג פסוק
 י"א) וַיִּלְכוּ וַיִּמְנוּ אֵת הַפָּסֶף: (יט) ויראו שוטרי בני
 ישראל. את חזניהם הנרדים על ידס"י: ברע. ראו אותם
 ברעה ורצה המולאת אותם בהכזבם העזובה עליהם לאמר
 לא תגרעו וגו': (כ) ויפגעו. אנשים מישראלטי את משה ואת
 אהרן וגו'. ורבותינו דרשו (מדרס סד: שמ"ר ה ס) כל נעים וננצים
 דתן ואזירס היו, שנאמר בהם (במדבר טו כו) יִלָּאוּ נֶפְשֵׁיכֶם:
 (כג) למה הרעותה לעם הזה. ואת האמר מה איכפת
 לך, קובל אני על שלחתני (שמ"ר ה סג): (כג) הרע. לשון

שפתי חכמים הקצר

השבעה אומות. והא דפירש רש"י לעיל (ד י"ג) 'שלח נא ביד תשלח' אין
 סופי להכניסם לארץ, אפשר דסבור שיכנס לארץ כשאר איש ישראל, ולא
 כמושל ושר. והא דפירש רש"י בפסוק 'תביאמו ותטעמו' (להלן טו י"ז)
 נתבא שלא יכנס לארץ, יש לומר שניבא ואינו יודע מה ניבא (מנח"י
 עפ"י ביאורים למהר"ן, ראה רא"ם). ב. אב"ל לא תפרש שפרעה ישלחם
 ביד חזקה, כי זה כבר פירש בסיפא דקרא 'וביד חזקה יגרשם', אלא על
 כרחם של ישראל יגרשם (עפ"י רא"ם, ראה נח"י). הפלת פרשת שמות

ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה.

שבעים שנה כדכתיב בקרא, חבל בגלות זה האחרון לא נאמר שום זמן כמה יהיו בגלות, כי היום אם בקולו חשמשו, ויכולין להגאל בכל יום, ומעיקרי האמונה כי נחכה לו בכל יום שיבא, חבל להיפוך נאמר בו קץ של גאולה, כי לזמן הזה מוכרחים הם להגאל, וכדכתיב בחזקוק ויפח לקץ ולא יכזב, ואמרו חז"ל לא זכו צעקה, ובגלות מלרים היו שני הדברים, דעלם הגלות נאמר בו זמן של ת' שנה, ומלכד זה נאמר בו גם קץ של גאולה, צלילה הזה חני גואל את צניך, ועיין צילקוט תהלים ס"ו תתס"ה אר"א אין ישראל נגאלין חלא מתוך ה' דברים מתוך לרה מתוך חפלה מתוך זכות אבות מתוך תשובה מתוך הקץ וכי וכן אתה מולא כשנגאלו ישראל ממלרים מתוך חמשה דברים נגאלו וכי וקחשיב שם גם מתוך הקץ, והיינו כמש"כ דמלכד זמן הגלות שנגזר עליהם שהוא ת' שנה, עוד נאמר לאברהם גם קץ של גאולה, ומתוך זה נגאלו, והקץ הוא כמו קץ של גאולה העתידה בצ"א, שהזמן הוא לענין הגאולה ולא לענין הגלות ח"ו כמש"כ למעלה. והנה הזמן של הגלות שהוא ארבע מאות שנה שנגזר עליהם, זה מתחיל משעה שנולד יצחק וכדכתיב בקרא כי גר יהי זרעך וגו', חבל הזמן של הקץ של גאולה שנאמר אז לאברהם צלילה הזה חני גואל את צניך, זה חינו תלוי כלל צלילת יצחק, רק הוחלל חשבונו תיקף משעת הצרית, וזהו הנאמר במקרא זה דויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי צעלם היום הזה ילאו כל צבאות ד' מארץ מלרים, דחשבון הקץ של הגאולה כך היה ת"ל שנה משעה שזכרת עמו הצרית, והיינו

יערש צפירש"י ורמז"ן שהצילו מסדר עולם דהמנין הזה מתחיל מצרית צין הצחרים, ומשעה שנולד יצחק לא היה רק ת' שנה שמאלו נתקיים כי גר יהי זרעך וגו'. ולכאורה הדבר לריך ציחור, מאי שייטי של צרית צין הצחרים לחשוב ממנו, ואי משום שאז נאמר לו כי יהיו גרים ארבע מאות שנה, הלא נאמר צהצרית רק ארבע מאות ולא שלשים וגם נאמר בו זרעך שזה רק משנולד יצחק, ח"כ השלשים אינם מוסיפים כלום לענין החשבון, ולמה הולך הכתוב להזכירם כלל, ומאי האי דקמסיים ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי צעלם היום הזה וגו' יעו"ש צפירש"י שהצילו מהמכילתא מגיד שכיון שהגיע הקץ לא עכבן המקום כהרף עין, והלא הקץ הוא ת' שנה משעה שנולד יצחק, ומה זה שתלה הכתוב יליאתן צח"ל שנה מצרית צין הצחרים שזה לא הוזכר כלל צהצרית, ולכאורה אין זה מעלה ומוריד כלל לענין יליאתן ממלרים, ויעו"ש צפירש"י שמסיים עוד צע"ו צניסן נולד יצחק צע"ו צניסן נגזרה גזירת צה"צ, ומשמע מזה דצחמת גם שעת הצרית נוגעת לחשבון גאולתן ויליאתן ממלרים, וכ"ז לריך פירוש וציחור.

והגראה לומר ציחור הדבר, דצחמת שני דברים נאמרו לאברהם צרית צין הצחרים, חדא גזירת גרות ועבדות ועינוי של ת' שנה כדכתיב בקרא, ושנית נאמר לו אז קץ של גאולה, וכדכתיב הוא הלילה הזה לד', ופירשו חז"ל הוא הלילה שאמר לאברהם צלילה הזה חני גואל את צניך, והנה מלינו בגלות צלל שהגזירה היתה כי יהיו בגלות

דקמסיים בתרי' לול שמרים הוא וגו' הוא
 כלילה הזכ לרי וגו' דמלכד זמן בגלות שנגזר
 עליהם נאמר עוד לאברהם גם קץ של גאולה
 כלילה הזכ אני גואל את בניך, והשבון זה
 הוחלל משעת ברית בין הבתרים, וכן הן
 דברי רש"י דנטי' בניסן נולד יחזק ונטי'
 בניסן נגזרה גזירה בין הבתרים, דבאמת שני
 השבונות נפרדים הם, דהשבון ה' שנה של
 בגלות החחיל משעה שנולד יחזק, והשבון
 ה"ל של קץ גאולתן החחיל משעת ברית בין
 הבתרים, ושניהם כלו כאחד נטי' בניסן.
 ונראה דזכו שאנו אומרים בהגדה של פסח
 ברוך שומר הבעמחו לישראל ברוך
 הוא שהקב"ה חשב את הקץ וכו', דבשביל
 הבעמחו שהכטיה לאברהם שכלילה הזכ יגאל
 את בניו, חישב וזמלם שגם התי שנה של גרות
 ושבבד שנגזר עליהם יסחיימו ברגע זו עמיה,
 דבאמת שני השבונות נפרדים הם, כמש"כ
 למעלה, אך הקב"ה נשביל הבעמחו זמלם
 אותם שיסחיימו שניהם כאחד בשעה אחת,
 כדאי שיגאלו לזמן המוצעת. והנה גם בהשבון
 זה של ארבע מאות שנה באמת שני השבונות
 ישנן זכ, כי הרי לא היו במלרים רק רד"ו
 שנה, ואמרו ח"ל שקושי השבבד השלים
 המנון, ובמקום אחר אמרו כי המנון הוחלל
 משעה שנולד יחזק, ולכאורה הך תרי שינויי
 שנולד יחזק בלא און זורק לקושי השבבד
 שישלים המנון. אולם נראה דחרווייכו לריבן,
 דברי הגזירה היחה כי גר יחי זרעך בארץ
 לא להם ועבדום ועמו אותם, וכזמן של ה'
 שנה נאמר על הכל בין על הגרות ובין על
 הבעדות ועינוי, והנה משעה שנולד יחזק
 שכבר נתקיים בו זרעך כבר יש לחשיב ממנו

השבון התי שנה של הגרות, כיון שבו גמים
 בארץ לא להם, אבל עדיין און כאלו ועבדום
 ועמו אותם, כי לא היו שם עבדים, ולהשלים
 התי שנה של הבעדות והענוי ע"פ הירוש'
 לקושי השבבד שישלים המנון, וכן מאריך
 גימטא קושי השבבד אי אפשר לו להשלים
 רק את התי שנה של גזירת הבעדות והענוי,
 כי שבבדו זכם דברד"ו שנה כמה שנגזר
 עליהם מן הבעדות והענוי בתי שנה, אבל
 הרי זה לא ישלים את הזמן של ה' שנה
 שנגזר עליהם מן הגרות, דעכ"פ הרי היו
 במלרים רק רד"ו שנה, וע"פ הוחלל השבון
 משעה שנולד יחזק שכבר היו גרים בארץ לא
 להם, ולפ"ז הרי נמלא דבאמת היו כאלו שני
 השבונות נפרדים, התי השבון הגרות שחחלל
 משעה שנולד יחזק, והשנית השבון הבעדות
 והענוי, שגם זה הוי בהשבון מדוייק ומזומלם
 לפנוי ית"ש כמה עליהם לסבול מן הבעדות
 והענוי, ומש"כ קושי השבבד השלים המנון.
 ונראה דזכו שאה"כ כי ידעתי את מכאביו,
 שבאמת א"י לכן אדם לעשות השבון זכ, רק
 הקב"ה בעמלו היודע ומכיר את מכאביו של
 כאו"י הוא שחשב את השבון הזכ, וזמלם
 אותו שיסחייים עד עת קץ, ברגע זו ממש
 שהכטיה לאברהם כלילה הזכ אני גואל את
 בניך, וזכו שהקב"ה חשב את הקץ, שחישב
 וזמלם שבין השבון התי שנה של גרות ובין
 הבעדות של עבדות ועינוי כולם יסחיימו
 ברגע אחת עם זמן הקץ של גאולה שהכטיה
 לאברהם, כדאי שלא יהי עיטוב לגאולתם.
 ונראה דזכו ג"כ ביאור הכתוב עתה תראה
 אשר אשעה לפרעה וגו', כי משה
 טען למה כרעתה לעם הזה וגו' ומאז באתי
 וגו' כרע לעם הזה וגו', שהוכבד עליהם

ככל בחשבון מלומדם ומדוייק כמשי"ג, ובקושי
כשעבוד זה יושלם כמנין, וזהו עתה תראה
וגר.

כשעבוד עוד יותר, וע"ז השיב לו הקב"ה כי
באמת גם קושי כשעבוד זה שהוכבד עליכם
באותו יום, גם זה נחוץ להגאולה, כי צרכ
יושלים בחשבון של ח' שנה שנגזר עליכם, כי

וכי יגור אתך גר ועשה פסח וגו'.

בתרה, כרי דאיכא נכרית ואיכא ישראלית
אף שאינה מזרע אברהם, ובשי"ב ע"י גרות.
ועיין צפ"ז דף ל"ז זנות נמי בבית דינו של
שם גזרו דכתיב ויאמר יחודה הוליאוכ ותשרף
אלא דאורייתא נכרי כבא על צח ישראל וכו',
כרי דתמר היתה צח ישראל, ובשי"ב הוא זה
ע"י גרות, דכרי לא היתה מזרע אברהם.
וכ"כ להדיא בפירש"י בסוטה דף י"ב על
צח פרעה שירדה לרחוץ וכו', ופירש"י שם
לעבול שם לשם גרות עכ"ל. אולם בתוס'
שבת דף קל"ה ע"ב ד"ה כגון כחבו להדיא
דדין עבילה של גרות שייך רק לאחר מ"ח
יעו"ש דצדריהם, ולי"ע.

עיין ברמב"ן פ' בהעלתך שכתב דקאי זאת
על פסח מזרים, ולפי"ז כרי מצואר
להדיא בכתוב דדין גרות היתה גם קודם
מ"ח. וכ"כ מצואר מהא דאיתא בתוספתא
פסחים פ"ח אחד פסח מזרים ואחד פסח
דורות מי שכיו לו עבדים שלא מלו ושפחות
שלא טבלו מעכבין אותן מלאכול בפסח, כרי
דגם בפסח מזרים היתה נוכגת עבילה
לשפחות דכיינו גרות. וכ"כ מוכרח גם מהא
דאיתא ביצמות דף ק' אלא מעתה גבי
אברהם דכתיב להיות לך וגו' ולזרעך אחריו
התם מאי קא מחבר ל"י רחמנא הכי קאמר
ל"י לא תנסב נכרית ושפחה דלא ליזיל זרעך

בתוספתא דפסחים פ"ח אחד פסח מצרים ואחד פסח דורות מי שהיו לו עבדים
שלא מלו ושפחות שלא טבלו מעכבין אותן מלאכול בפסח.

פרשה זו, ולי"ב מנה ל"י לרש"י הא מילתא
דכפרשה נאמרה בו ציוס, ויעו"ש ברמב"ן
שהוכיח דכפרשה הזאת נאמרה גם על פסח
מזרים מדכתיב בסיפא דכך פרשה ויעשו כל
בני ישראל כאשר לוח וגו', אבל אכתי לא
נחבאר מנלן דנאמרה דוקא בו ציוס ולא

למה נקטת התוספתא דוקא פ"ח
דאכילה שמעכבין אותן מלאכול, והלא
מילת זכריו ועבדיו מעכבת בין באכילה ובין
צע"ה.

דהנה בפירש"י פ' צח על הפסוק הזאת
חקת הפסח כתב דצ"ל ציוס נאמרה

אלא בדעתו של אל דיעות, והוא היודע איך עורכין הזכיות נגד העונות עכ"ל ע"ש.

הערה 14

בודאי יש בדבר בחינות רבות, מה שמגדיל ערך הזכיות והעונות, ונבאר מעט בחינה א'. כי נודע כי המצות נערכות נגד צער קיומם, כמאמר רז"ל לפום צערא אגרא, ולזאת לפעמים האדם עושה מצוה אחת בשני עתים, השוים בתמונת חומרם, ובכל זה בבחינת צער קיומם, יש ביניהם הפרש כמה אלפים בחינות, כי כל דבר תתחלק לחלקים דקים ורבים, כי בחינת הצער תתחלק לפי צורת עשייתם, למשל מי שלמד בעת אחת שעה אחת. ודעתו היתה אז צלולה ללימוד, טבעו לא היתה מתנגדת לזה, לא הרגיש צער בנפשו או לכל הפחות מעט בעת לימודו, ובעת אחרת היה הדבר בהיפוך, כנטל החול היתה על נפשו הלימוד, צערו היתה למכביר, הלא החומרי שוים לימוד שעה אחת, אכן הצורה נשתנה הרבה למעלה ראש, וכיוצא בכל הדברים, אין שעה דומה לחבירו בבחינת צורתו, ולזאת גם מעשיו גם אם יקיים באין שינוי בחומרם, בכ"ז בבחינת צורתם ההפרש ביניהם מרחק רב.

וכן בענין העבירות תתחלק עונשם לפי גדר ערך צער מניעת העבירה, וכל אשר תפחת בצערה כן גם עונשה גדול כמאמר רז"ל מנהות (דף מ"ג) תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לכן יותר מעונשו של תכלת משל כו' ע"ש, ולזאת גם בענין העבירות, הגם שעל כל עבירה ענש יענש האדם, אם בזה או בזה, מכל מקום תתחלק העונש לפי צורתו, ואותה העבירה עצמה כשיעשנה האדם, בעת אשר נקל לפניו להנזר מהעבירה כן ענשה תגדל, ולפי זה גם בענין העבירות, יעשה האדם לפעמים עבירה

אגרת הזאת

למשל מי וכו' ובעת אחרת היה הדבר בהיפוך כנטל — ריז"ל בכמה מקומות במכתביו נותן הדגש על מצות לימוד התורה שרבים נכשלים בזה, כיון שבמקום ההכרח מותר לבטל מהתורה, דלפעמים טבעו אינו מתנגד ללימוד ולפעמים כמו משא של חול וצערו רב. הלוא החומרי וכו' — אף שבכמותם במעשה הלימוד אין הבדל אבל יש הבדל גדול בצורתם.

ומה מאוד יחרד לב האדם, בהתבוננו היטב על מצבו ותכונתו, מי יודע כמה אלפים בחינות יחשב לו לאחור לבחינת הקלות, מפאת שהמשיך בבחירתו עליו הכבידות כנ"ל, וענשו יותר ויותר הרבה מאת אשר ידמה, על פי הדברים הללו נוכל לתת ציור להמשנה באבות, על כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון, היינו דין כפי מצב האדם, חשבון מה שהיה מצבו אם לא המשיך עליו היצר, והיה הדבר נקל עליו הרבה.

נמצא לפי זה מה שמגדיל בחינת המצות היינו בחינת הכבידות, ממעט בחינת העבירות, ומצוה אחת תערך נגד כמה עבירות בבחינה הלזו, לזאת במצרים שהיה בבחינת הכבידות למעלה ראש, היו במדרגה וזכו לנסים ונפלאות, הוא מאמר הכתוב ותעל שועתם גו' מן העבודה, היינו מפני מה נתקבלה תפלתם אשר היא מדרגה נשאה, יען היתה מן העבודה, ועלו המצות באיכותן על העבירות, הגם שהיו מעטים במספר.

ובזאת מצה היא הגאולה המסובב, מרור השעבוד סיבה, וזאת מוכן הגם שבמעשה הסיבה קודמת למסובב, אכן בספור הדבר הוא להיפך, בתחילה מספרין המסובב ואחר כך סיבתה, לזאת מצה ואחר כך מרור. והנה במצרים היו בבחינת הכבידות נגד האבות, וכן בבית שני נגד הראשון, לזאת המה בחינות חדשות בחינה נעלה, זהו חדשים גם ישנים.

ובזאת גם אנחנו נאמר, לימוד המוסרי קלה היא מפאת עצמה ללמוד לפעמים עת סדורה, בהתפעלות הנפש, אכן חדשה היא,

אגרת הזאת

ומה מאוד יחרד וכו' — לפי חשבון הנ"ל שהמשיך עליו הכבידות ובכל זאת הטענה עליו כמו על הקלות שענשו יותר ויותר הרבה ממה שידמה. וזה כוונת המשנה על כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

ובזאת מצה וכו' — המרור המורה על שעבוד היא סיבה למצה המורה על הגאולה כי ע"י השעבוד והעבודה נתקבלה תפלתם ועלו המצות באיכותן על העבירות אף שהיו מעטים במספר (כמוש"כ בד"ה נמצא). והנה במצרים וכו' — חדשים כנגד ישנים יותר גדול מצד שחדשים הוא בבחי' כבידות שעדיין אין ההרגל שולט בזה.

ובזאת גם אנחנו וכו' — מה שנוגע ללימוד המוסר לסדר זמן קבוע

תפלת שחרית

יְהוָה הַמְמַלְכָה וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל רִאשִׁי: וְהַעֲשֵׂר
וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאֶתְּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבִינְךָ כְּחַ וּגְבוּרָה
וּבִינְךָ לְגִדְל וְדַחֲזֵק לְכָל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים
אֲנַחְנוּ לָךְ וּמַהֲלָלִים לְשֵׁם תְּפָאֲרֶתְךָ: אֶתְּה הוּא יְהוָה
?בְּיָדְךָ אֶתְּה עֲשִׂית אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל
צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר
בָּהֶם וְאֶתְּה מְחִיָּה אֶת כָּלָם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ
מִשְׁתַּחֲוִים: אֶתְּה הוּא יְהוָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ
בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשָׁמַת שְׁמוֹ אַבְרָהָם:
וּמִצֵּאת אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ

וְכַרְזֵת עִמּוֹ הַפְּרִית לְתַת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַתַּיִת הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִיז וְהִיבֹסִי
וְהַזְרַגְשִׁי לְתַת לְזַרְעוֹ וְתִקֶּם אֶת דְּבָרֶיךָ כִּי צַדִּיק אַתְּה: וְתִרְא אֶת
עֵינֵי אַבְרָהָם בְּמִצְרַיִם וְאֶת זַעֲקָתָם שְׁמַעַת עַל יַם סוּף: וְתַתֵּן אֶתְּה וּמִפְתִּים
(א) אֶת בְּתִי
בְּפִרְעָה

שיח יצחק

לך ה' הגדולה וגוי כי כל בשמים ובארץ, "כי" זה שירששו מלשון "אשר" וריל כל הגדולה והגבורה כו' אשר להנכרחים אשר בשמים ובארץ, הכל מחתך הוא, לך ה' חסמלכה וגו' ואתה מושל בכל, המלוכה היא הנשואות העליונה לחוק חוקים ולתת דעות, והמלך יהן דתוהו ביד המושלים והם ממלאים במעשיהם דתי המלך ולהם ככה לרדות בעם להכריחם לעשות כמזות המלך והוא ית' הוא מלך מלכים, הוא לבדו גורר הכל ומזזה על כל, גם הוא מושל בכל שאינו מניה המעשה ביד המושל לעשות כפי דעתו ואין יד המלך תתו. אבל הוא ביה רואה כל וברזונו נשעה הכל וזהו ואתה מושל בכל כלומר אתה מקיים גוירוחיך ותעשה כאשר תלזה (עשה). והמתנשא לכל ראש, שלא כמדת ביד ששואותו תלוי בהסכמת תושבי המדינה שקבלוהו לנשיא עליהם; וכביכול ההסכמה תחבעל נשיאותו, אבל הוא ית' מתנשא בכח שלמו כי התנשאותו מונחת ברצונו ואינו תלוי באחרים (שם): ואתה עשית את השמים וגו' אשר בחרת באברם וגו' כאשר יבא איש למקום אומר נחמד אשר שם סגולה מלכים והמדיונות, ויתנו לו רשות לברור חפץ היוצר טוב ויקר, ויהי האיש משכיל ותכס מאין כמותו, ונראה כי טוב את כל ממנו הדברים היקרים ונחמדים ובחר לו דבר אחד הנראה פשוט בתכלית הפשיות, כיון כי ראה בהכמתו כי דבר הפשוט הוא יש סגולה נפלאה אשר לא יערבנה זהב וזוכיות וכל כלי חמד, כן הוא כן ספר לנו ככחזו אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם ואתה כל אלה אתה הוא ה' אשר בחרת באברם יותר מכל לבאי השמים מזה כיון מעלת אברהם, ועדיו הוא מהש"כ (ישעיה ס"ז) השמים כסאי וכו' ואל זה אביע אל עני ונכח רוח וחדר על דברי וחקם את דברך כי צדיק אתה, ואלע"פ שש"פ שורת הדיון לא היו ראויים להנאל כי השמיתו התעיבו מעשיהם כמיש (ביתוקאל כ"ג) ע"כ אמר כי צדיק אתה, וחרא אתה עני אברהם במצרים ואתה זעקתם שמעת על ים סוף, ואלע"פ שם במצרים נשמעה תפלתם כמיש וישמע אלקיים את (א) ד"ה כ"ס י"ב (ב) נחמ" ס ז.

נאחמס

(יא)

ז"ה כ"ס י"ב (ב) נחמ" ס ז.

09/07/2018 09:00

בְּפָרְעָה וּבְכַף עֲבָרָיו וּבְכַף עִם אֲרָצוֹ כִּי יָדַעְתָּ כִּי הִזְיָדוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ לָהֶם
 יָשָׁם בְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהָיָה בְּקַעַת לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבֶשֶׁת וְאֵת
 רַגְלֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בַּמַּצּוֹלֹת כַּמוֹ אֲכָן בְּמַיִם עֲזוּיִם:

וַיֹּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל
 אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפַּת הַיָּם: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־
 הַיָּד הַתְּגַדְלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעַם אֶת־יְהוָה
 וַיֹּאמְרוּ בְּיַהֲזוּק וּבְמִשָּׁה עֲבָדוּ:

אָז יִשְׂרַיִם־מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ:
 לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאָה גָאָה סוּם וּרְכָבוֹ רָמָה בַיָּם:
 עֵזוּ וּזְמַרְתִּי יְהוָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁעָה לִּי אֲבִי
 וַאֲרַמְּנֶנּוּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ: מִרְפַּבַּת פָּרְעָה

וחילו

09/072018mra

שיח יצחק

נאקתס (שמות ב') מימ שס הי' העיקר מאשר
 ראה עניס, וכמ"ש ואת זקתס שמעתי מפני
 נוגשיו (שס ג), ואמר וגם אני שמעתי את נאקת
 בני ישראל אשר מנרים מעבדיום אותס (שס
 ו') הכל לא היה זכותס וזקתס מספיק
 להגאל גאולה שלמה (ומזה הטעם לא יצאו
 מבלי רשיונו של פרעה והנרדך לומר לו
 דרך שלס ימים נלך במדבר אשר לכאורה
 אחרי אשר באמת הוכרח ביד חזקה
 לשלס למה הולרכו לרמות אותו, אך
 הענין כי מתחלה לא הי' מספיק עוד זכותס
 להגאל גאולה שלמה (אח"כ מצאתי כן בס'
 בית דוד) עד אח"כ בזכות האמונה ומסירת
 נפש שקפץ נחשון בן עמינדב לים, וזכות
 לכתס במדבר בדרך לא זרועה וגם זדה לא
 עשו להס, ע"כ אז ערבה לו ית' תפלתס ביוהר
 כענין שאמר (שה"ש ב') יונתי בחגוי הסלע
 וגו' השמיעני את קולך כי קולך ערב וגו'
 ע"כ אמר ואת זקתס שמעתי על יס סוף:

ויראיו את המיחלים לחסדו (א"א דברי"ל ג' ח'): 'אשירה לה' כי גאה גאה וגו'. עד עתה היתה
 גאותי כשחקים ונסתר ועתה נתגלה גאותו בארץ כמ"ש, ואכבדה כפרעה" וגו', וידעו מצרים כי
 אני ה' (י"שעי' י"ב ח'). עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה, פי' כי מתחלה הוא עזי בעת צרה שאתפלל
 אליו להושיעני, ואח"כ אחר הוישועה הוא וזמרת יה כלומר אומר לו בשבחתי, ויהי לי לישועה כי
 הוא לי לישועה ולא אחר (ישעי' י"ב ב' שה"ש ב' י"ד). ה' איש מלחמה וגו'. ר"ל מה שגדחת
 שכינה עטתו (כשהיו במצרים) וכל צרתם לו צר כא"ו נוגע בבת עינו ולוהם מלהמתנו ופלג

גבור

אבני אליהו

הי"ם בקעת וגו' ויעברו בתוך הים ביבשה ואת
 רודפיהם השלכת וגו'. יספר לנו את
 גפלאות הקב"ה בקריעת י"ם. היונו בקע גבהו של
 ים עד מקום שהמים שוים עם הארץ, וגזר אותן
 לגזרים כמין חומה סימנים ומשמאלם. אבל המים
 ששוין עם פני כל הארץ נתייבשו כעין קרת.
 ועליהם ררכו בני ישראל, כ"א היו המים נחרבו
 ונכרתין תי' להם טורח גדול לירד לעומקה של
 בור המים. כי שולי הים עמוק עמוק, ואם היו
 המים כמה שהם מתייבשין כמו נד. היה טורח
 גדוד לדרוך זעלול על מי המים, כי המים הלול
 באמצע גבוהה כעין הר גבוה, וז"ש והים בקעת
 לפנים חיינו המים הגבוהים ואח"כ ויעברו
 ביבשה, ובאותן המים עצמן ואת רודפיהם השלכת.
 וכן ז"ש נגזר כו' כליה, והעביר כו' כליה, ונער
 כו' כליה, וכן סידר בעל ההגדה עאכו"כ שקרע
 לנו את הים ו"א המריחנו לעזות ותעבירונו בתוכו
 בחרבת, ולא המריחנו לרדת.

ייראן העם את ה' ויאמינו בה', הוא ב' עמודים
 של כל התורה כמ"ש רוצה ה' את

(א) שמות יד נ. ב) שס עו.